

בעל העקידה

מתורתו של רבינו רבי יצחק עדאמה זיע"א

מחבר ספר "עקידת יצחק"

גיליון מ' – פרשת פנחס תשפ"ו

מחזורות אילול

ביאור ענין מלחמת מדין וסמיכותו למנין ישראל ובקשת בנות צלפחד

מה שאירע לדתן ואבירים, הוא לכבוד יעקב אביהם, שקודם מותו קינטר את ראובן שמעון ולוי בניו, ולא בירכם כשאר השבטים, ולזה פירשה התורה בתחילת מנינם שאכן צדק יעקב בדבריו, שבשלשה שבטים אלו היו שהתריסו כנגד משה וכנגד ה', שדתן ואבירים משבט ראובן, וקרח משבט לוי, ומשבט שמעון נפלו רבים בחטא זמרי, והזכירה התורה שבני קרח לא מתו, כדי להדגיש את ההבדל בין העושה מחלוקת לטובת עצמו לבין המתערב במחלוקת לא לו, שעונש המתערב במחלוקת שאינה נוגעת אליו חמור יותר, לפי שהעושה מחלוקת עבור דבר הנוגע לו, יתכן שכשיבין שהצד השני צודק הוא יפרוש מהמחלוקת, מה שאין כן המתערב במחלוקת שאינה נוגעת אליו, לא יפרוש לעולם, שהרי מתחילה בא לריב רק כדי לריב, לכך דתן ואבירים נבלעו האדמה שלא היתה להם תקנה אחרת, אבל 'בני קרח' שהמחלוקת היתה נוגעת להם, 'לא מתו', לפי שכשראו שהצדק עם משה פרושו מהמחלוקת. לאחר מנין בני ישראל, נצטוו משה בהנחלת הארץ לכל אלו שנמנו, ובנות צלפחד אף שידע שבמקום שאין בנים גם הבנות יורשות, כפי שהיה מנהגם קודם לכן, מכל מקום כששמעו את מה שאמר ה' למשה 'לְאֵלֶּה תַחַלֵּק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת' (כו טז), היו סבורים שקבלת הנחלה בארץ ישראל תלויה דוקא במי שנלחם ולוקח חלק בכיבוש הארץ, וכיון שאין דרך הנשים לעשות מלחמה, חששו שלא יקבלו חלק בארץ, ולזה באו בטענה לפני משה, שהרי נשבע ה' ליוצאי מצרים שיקבלו חלק בארץ ישראל, ואף בחטא המרגלים נגזר עליהם למות במדבר, מכל מקום על בניהם ובנותיהם לא נגזר כן, אלא נאמר בפירוש 'וְיָסְפֶם אִשְׁרֵי אִמָּתָם לְבְנֵי יִהְיֶה וְהִבְיָאתִי אֹתָם וְיָדְעוּ אֶת הָאָרֶץ' (לעיל יד לא), על כן אף שבפועל אינן נלחמות, אין סיבה שלא יקבלו את חלק אביהם בארץ. זהו שאמרו 'אבינו מת במדבר' כמו שאר ישראל שמתו במדבר בעון חטא המרגלים, ומכל מקום בניהם זוכים בנחלה בארץ ישראל כפי החלק שהיו מקבלים אבותיהם שיצאו ממצרים, ועל כן גם הן רוצות לקבל את חלק אביהם, והסכים ה' עם דבריהן.

הטעם שסרח לא ביקשה חלק כמו שביקשו בנות צלפחד, הוא לפי שאמה היתה נשואה לאיש משבט אחר, ומת בלא בנים ובנות, ונישאת לאשר, ולאחר כשבע חודשים מנישואיה לאשר ילדה בת והיא סרח, והיה ספק האם היא בת אשר או בת של הבעל הראשון, ועל כן לא יכלה לקבל את ירושת אביה, מאחר ואינה אלא ספק, אבל נקראת 'בת אשר', כיון שהיה ספק שמה היא בתו ממש.

עקידת יצחק שער פד

היה מנהגם שגם הבנות נוטלות חלק בירושה כמו הבנים, לכל הפחות כשאין להם אחים, מדוע סברו בנות צלפחד שבארץ ישראל לא יטלו חלק, ואם היה המנהג שאין הבנות נוטלות חלק בירושה ככלל, מדוע סברו שיכולות לבקש חלק בארץ.

ח. מה היתה כוונת הבנות באמרו 'אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהָיָה לֹא יִהְיֶה פְתוּךְ הָעֵדָה הַנּוֹעֲדִים עַל ה' בְּעֵדַת קִרְחַי כִּי בְחָטְאוֹ מֵת' (כו א), וכי מה חילוק יש היכן הוא מת, ועוד, שהלא ודאי שבמדבר הוא מת כפי שכל אלו שמתו בארבעים שנה הללו במדבר הם מתו. נראה לבאר, שה' ציוה את משה 'צַרֹּר אֶת הַמְּדִינִים וְהַכִּיתִם אוֹתָם', לפי שכבר מתחילה באו יחד עם מואב להצר לישראל מהחשש שיאכלו את סביבותיהם, ולכך באו להחטיאם בדבר פעור, אבל אף שראו שלא עלתה בידם לכלות את ישראל, עדיין הם רוצים להצר לישראל, וזה שאמר 'כִּי צָרִים הֵם לָכֶם' שעדיין הם רוצים לכלות אתכם, 'עַל דָּבָר פְּעוֹר', מאותה הסיבה שבאו להחטיא אתכם בדבר פעור, וסיבה נוספת יש להם שרוצין להצר לכם היא 'וְעַל דָּבָר כּוֹזֵב' וגו', שיש בליבם על שהרגתם את בת נשיאם.

אכן לא היתה כוונת ה' שתיכף ומיד יערוך משה מלחמה עם המדינים, אלא רק רצה להודיע לו שעליהם לעשות עמהם מלחמה, ומשה רבינו הבין זאת מכך שמיד לאחר המגיפה ציוהו ה' למנות את בני ישראל, ולאחר מכן ציוהו ה' על הנחלות, ונמשכה מזה פרשת בנות צלפחד, וטעם מנין ישראל היה כדי להודיעו שמלחמת מדין תעשה על ידי האנשים הכשרים שעתידיהם להכנס לארץ ישראל, ולא על ידי אלו שנגזרה עליהם מיתה במדבר, ומפני זה היה משה סבור שמלחמה זו אינה מוטלת עליו כלל, אלא היא מוטלת על יהושע שהוא יכניס את ישראל לארץ.

אך לאחר מנין בני ישראל ופרשת הנחלות חזר וציוה ה' אותו שוב 'נִקֵּם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל עַמִּי' (לא ב), לומר שמלחמה זו יש לעשותה קודם מותו של משה, אבל מכל מקום הבין משה שאין הכוונה שהוא עצמו יצא להלחם, לפי שבתחילה נאמר לו 'צַרֹּר אֶת הַמְּדִינִים וְהַכִּיתִם אוֹתָם', ולא נאמר 'וְהָיָה אוֹתָם', הרי שעליו מוטל רק לדאוג לקיום מלחמה זו, אבל לא להילחם בפועל, ולכך שלח את פנחס שהוא התחיל כבר במצוה זו בהריגת כוזבי, וכיון שמשא נשאר במחנה עם ישראל, ורק פנחס ואנשי הצבא יצאו להלחם, לכך הוצרך משה ללמד את דיני הטומאות, כדי שהנשארם לא יטמאו מהם, ואגב זה אמר גם את שאר דיני טומאות הכלים שהביאו עמהם משלל מדין, והתחילה התורה במנין בני ראובן, והטעם שהזכירה

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. צַרֹּר אֶת הַמְּדִינִים וְהַכִּיתִם אוֹתָם. כִּי צָרִים הֵם לָכֶם בְּנִחְלֵיהֶם אֲשֶׁר נָכְלוּ לָכֶם עַל דָּבָר פְּעוֹר וְעַל דָּבָר כּוֹזֵב בַּת נְשִׂיא מְדִינַת אֲחֵיהֶם הַמִּפְּהָ בַיּוֹם הַמִּגְּפָה עַל דָּבָר פְּעוֹר (במדבר כה טז-יח)

פסוקים אלו נאמרו בתחילת פרשת פנחס, ובהם ציוה ה' את משה להכות את המדיינים, ולאחר מכן מפרשת התורה את מנין בני ישראל, וציווי הנחלת הנחלות בארץ ישראל, ופרשת בנות צלפחד שביקשו גם הן לקבל חלק בארץ, ורק בפרשת מטות מפרשת התורה את מלחמת מדין שנעשתה על ידי פנחס וראשי הצבא, ולאחר מכן נאמרו שם דיני טומאות ההורגים במלחמה, ודיני הכלים שהביאו עמהם מהשלל.

יש להעיר ולשאול שמונה שאלות בעניינים אלו, ארבע בענין מלחמת מדין, וארבע בענין מנין ישראל ובנות צלפחד:

א. מדוע אכן חילקה התורה את ענין מלחמת מדין בשתי פרשיות, והכניסה ביניהם את מנין בני ישראל.

ב. אחר שמשא נצטוו לצרור את המדיינים ולהכות אותם, מדוע לא עשה זאת בעצמו אלא שלח את פנחס וראשי הצבא לעשות זאת.

ג. מדוע ציוה ה' לצרור דוקא את המדיינים, ולא את המואבים, והרי המואבים היו עיקר אלו שרצו להצר לישראל. ומהו שנאמר 'כִּי צָרִים הֵם לָכֶם', ולכאורה היה צריך לומר 'כִּי צוֹרְרִים הֵיוּ לָכֶם'.

ד. מדוע רק לאחר מלחמת מדין נאמרו דיני טומאות האדם והכלים, ולא בשאר מלחמות שנלחמו ישראל כגון במלחמת סיחון ועוג.

ה. מדוע הזכירה התורה אחר מנין בני ראובן, את מה שאירע לדתן ואבירים ולבני קרח, שנאמר: 'וּבְנֵי אֶלְיָאֵב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאָבִיָּהוּ הֵיוּ דָתָן וְאָבִיָּהוּ קְרִיאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הֵצִו עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּעֵדַת קִרְחַי בְּהַצֵּתָם עַל ה'. וְתַפְּחֵם הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וְתַבְּלַע אוֹתָם וְאֶת קִרְחַי בְּמוֹת הָעֵדָה בְּאֶכָּל הָאֵשׁ אֶת חַמְשֵׁים וּמְאֹתִים אִישׁ וַיְהִי לֵנֶס. וּבְנֵי קִרְחַי לֹא מָתוּ' (כו ט-יא), ומה ענין זה למנין בני ישראל, וביותר, מדוע ראתה לציין במנין בני ראובן את זה שבני קרח לא מתו.

ו. לשם מה כתבה התורה (כו יח) 'וְשֵׁם בַת אֲשֶׁר שָׂרַח', ובתרגום אונקלוס תירגם 'וְשׁוֹם בַת אִיתָת אֲשֶׁר סָרַח', והרמב"ן פירש הכוונה, שאכן לא היתה בת של אשר אלא בת אשתו מאיש אחר, ומת בלא בנים, והיתה יורשת את נחלת אביה כמו בנות צלפחד, אבל יש להבין מדוע לא נזכר מי הוא אביה ושירשה אותו כפי שנאמר לגבי בנות צלפחד.

ז. בענין בנות צלפחד יש לשאול, שמסתבר שעד זמן זה שבאו לבקש את נחלת אביהם בארץ ישראל, היה ידוע בישראל דין ירושת הבנות, שהרי כל אלו שמתו במדבר הורישו ממונם לבניהם, וממה נפשך, אילו